ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDRENS MAGAZINE

Рік V. Червень 1958 Ч. 6 (46).

З ДИТЯЧОГО ЖИТТЯ

ЯК ДІТИ ШКОЛИ св. ЮРА В НЮ ЙОРКУ ВЛАШТОВУВАЛИ ШЕВЧЕНКОВІ РОКОВИНИ

Щороку в березні діти школи св. Юра в Ню Йорку влаштовують концерт в честь нашого найбільшого поета і славного маляра Тараса Шевченка.

Цього року 12-го і 13-го березня учні четвертої, п'ятої й шостої кляс дали також концерт в честь Шевченка.

Концерт почався відспіванням американського гимну і „Заповіту". Марія Витвицька продеклямувала вірш Т. Шевченка „Село", а Роман Ільків — "І досі сниться". Після деклямацій Наталка Худа з шостої кляси відчитала реферат про життя поета. Роксоляна Хабурська відіграла на фортепіяні „Ноктюрн" Томпсона. Учні п'ятої кляси відспівали „Реве та стогне" Т. Шевченка, а Богдан Пасічний сказав вірш „Вибір гетьмана". Після деклямації учениці шостої кляси Надя Яворів і Люба Голіят зіграли на скрипці в'язанку українських народних пісень. Акомпанювала їм Аня Яворів з восьмої кляси. Христина Прокоп продеклямувала „Івана Підкову". В кінці діти восьмої кляси відіграли сценку з дитячих літ Тараса Шевченка. Сестра Емілія й о. Патрикій Пащак сказали дітям кілька слів про значення Тараса Шевченка. Концерт закінчився співом українського гимну.

Концерт приготовив наш учитель української мови п. Іван Близнак.

Роксоляна Хабурська
уч. 6-ої кляси школи св. Юра

***

ПРАЦЯ УКРАЇНОЗНАВЧИХ КУРСІВ В НЮ ЙОРКУ

Від дітей четвертої кляси курсів українознавства в Ню Йорку отримали ми листи, в яких вони описують своє життя й працю на курсах під проводом учительки й виховательки пані Євгенії Храпливої.

Лариса Ціґаш пише: Дорога „Веселко!" Я — учениця четвертої кляси в Школі Українознавства. Ми вивчаємо історію і географію України, граматику, вчимося читати й писати. Ми читаємо журнали „Веселку" й „Ґотуйсь!" Ми також читаємо різні книжки — „Як Юрко подорожував на Дніпрові пороги", „Ластівочка", „Меч і книга". Крім того вдома я читала ще такі книжки: „Євшан-зілля", „Народні байки", а тепер читаю „Інститутку". Ми святкували різні шкільні свята як ялинку, Листопадове свято, Шевченкові роковини, на яке кожна кляса приготовила свою сценку.

В останній „Веселці" мені найбільше сподобалися вірші й загадки.

***

Лист від Романа Фенчинського цікавий тим, що Ромко походить від батьків, які народилися вже в Америці. А проте, він записався на курси українознавства і навчився гарно читати й писати по-українськи. Ось що він пише: Дорога „Веселко"! Я є в четвертій клясі. Ми вивчаємо історію України, географію й граматику. Я читаю „Веселку" і „Готуйсь!". Я читав такі книжки: „Ластівочка", „Меч і книга", „Як Юрко подорожував на Дніпрові пороги". Мені сподобалося в „Веселці" оповідання „Шевченко-маляр". Ми святкували Першого Листопада, ялинку й роковини Шевченка.

А тепер прочитаємо листа від Христі Кузьмович: Дорога „Веселко!" Ми вчимося читати, писати, вивчаємо граматику, історію й географію України. В школі читали ми такі книжки: „Ластівочка", „Як Юрко подорожував на Дніпрові пороги", „Меч і книга". Вдома я читала — „Казку про Ксеню і дванадцять місяців", „Кладку" і „Брати Моуглі". В школі читаємо кожного місяця два дитячі журнали — „Готуйсь!" і „Веселку". Мені в „Веселці" найбільше подобаються загадки.

***

Богдан Володимир Хомут пише, що він читав ще такі книжки: „Переполох", „Борці за правду", „Тарасик". У „Веселці" найбільше йому сподобалося оповідання про „Михайлика". Андрієві Ластовецькому так само найбільше сподобалося в „Веселці" оповідання п. н. „Михайлик" і він нетерпеливо очікує його продовження. Андрійко прочитав також усі ці книжки, що їх читали його колеґи.

***

Відповідь Редакції:

Дорогі діти! Редакція „Веселки" дуже дякує Вам за Ваші гарні й цікаві листи, з яких вона довідалася, що Ви вчите, читаєте і як виховуєтеся на курсах української мови під проводом своєї вчительки пані Є. Храпливої. Пишіть нам частіше, що Вам подобається у „Веселці", щоб ми знали, який матеріял вміщувати. Бажаємо Вам успіхів у Вашій праці!

Адміністрація „Веселки" просить всіх передплатників, які залягають з передплатою, вирівняти свою заборгованість, бо інакше прийдеться стримати їм висилку журналу.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редаґує Колеґія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗДА — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа 40 центів.

Адреса: "SVOBODA" — "Veselka", P. O. Box 346 Jersey City 3, N. J., USA.

Редакція застерігає собі право виправляти прислані авторами матеріяли. Передруки нових творів і ілюстрацій, вміщених у „Веселці", тільки за попередньою згодою Редакції й Видавництва та за поданням джерела.

Обкладинка роботи П. Холодного. Розділові заставки П. Холодного, М. Бутовича, Е. Козака, О. Судомори.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"
published monthly by the Ukrainian National Association
81-83 Grand Street
Jersey City, N. J.
Subscription $4.00 per year.
Entered as Second Class Matter at Jersey City, N. J.

Вступна ілюстрація Галини Мазепи

Ганна Черінь Ілюстрації *П. Холодного*

ЛИСТ ВІД ПІВНИКА КУКУРІКИ

Ку-ку-рі-ку, любий Петрику!

Чи Ти мене пам'ятаєш? Я — Твій друг Кукуріка. Ми познайомилися минулого року, коли Ти приїздив на літні вакації до бабусі Одарки. Правда, Ти мене не відразу завважив, а я ж цілий день на тину сидів, Тебе виглядаючи . . . Приїхавши, Ти відразу кинувся на малини і подряпав собі руки та лице. А я все крутився в Тебе під ногами, аж поки Ти мене не завважив і не сказав:

— Диви, який рудий — як вогонь! А як тебе звуть?

— Кукуріку-у-у! — радісно закричав я на все горло.

— Здоров, Кукуріко! — засміявся Ти і простяг мені руку. Як я тоді заздрив Рябкові, що вміє подавати людям лапу! Я зробив тільки те, що міг: легенько клюнув Тебе дзьобом в носок черевика і ще раз проспівав „кукуріку".

Як добре було нам удвох! Я будив Тебе вранці на рибу, бо бабуся Одарка ховала від Тебе годинника, щоб Ти довше спав; знаходив у кущах Твої загублені речі і сокотав доти, аж поки Ти не приходив; я лазив попід кущами і знаходив Тобі найсмачніші ягоди, хоч і як хотілося дзьобнути їх самому; я навчив Тебе кукурікати на двадцять ладів — і, мушу признати, з Тебе був дуже здібний учень. А одного разу я завважив у Тебе на нозі велику волохату гусінь і мерщій з'їв її, щоб Ти, чого доброго, не перелякався.

І Ти, Петрику, теж був до мене добрий: Ти давав мені крихти хліба — навіть ті, що були з родзинками й горішками.

Коли я зламав крило, зачепившися за перелаз, Ти покликав бабусю Одарку і вдвох з нею так добре перев'язав, що воно скоро зрослося, і я вже навіть забув, котре то з моїх крил було зламане . . . Але не забув я Твоєї ласки. Ти ніколи не гнав мене, коли я починав голосно співати — як то часом роблять старші, не даючи мені й докукурікати.

— Співай ще, Кукуріко, — просив Ти, і я співав та й співав. Не гнав Ти мене навіть тоді, коли читав книжку, або писав до мами листа. Ти пам'ятаєш, як я повертався то одним, то другим оком і пильно стежив за Тобою? Так я навчився трохи писати. Тільки літери мої не дуже рівні, бо я круглі писав дзьобом, а ті, що з паличками — лапами.

Багато чого міг би я пригадати, хоч люди й кажуть, що в курей коротка пам'ять.

Уже недалеко вакації, незабаром все зазеленіє й зацвіте, і в бабусинім садку знову буде багато солодкої малини. Приїдь до мене знов, дорогий Петрику — не пропусти цього літа, поки ще я молоденький. Бо я росту швидше від Тебе, і на друге літо вже буду поважним півнем, матиму багато дітей та внуків.

А покищо — бажаю Тобі всього найкращого і чекаю в гості.

К. Перелісна

Ілюстрації *М. Левицького*

ПЕСТУНКА

В Оленчиному садочку не було великих дерев, а в сусідньому стояв високий старий дуб. Стовбур у нього був товстий, потрісканий, а посередині — дупло. У тому дуплі й жила білочка, що з нею заприятелювала Оленка.

Взимку Оленка бачила її не раз крізь паркан: бігає було білочка туди-сюди, зупиниться десь, розгребе сніг передніми лапками, витягне звідти щось, сяде на задні лапки, а передніми щось тримає та й гризе. Ну, точнісінько тобі мавпочка із зоосаду!

Дуже хотілось Оленці ближче познайомитися з білочкою, але та навіть до паркану не підходила. Та одного разу повесні перескочила таки білочка паркан і давай нишпорити в Оленчиному садочку. Недовго й бігала, як знайшла цілу купу жолудів на грядці під парканом. Видно, ті жолуді із сусіднього двору восени занесло. Зраділа білочка і ну ті жолуді до свого дупла тягати! З того часу вона вже щодня відвідувала Оленчин садочок. Сподобалось їй там. І до Оленки вона скоро звикла і зовсім її не боялась.

Оленка аж не тямилась із радощів і всі свої горішки їй віддавала. Насипле було їх коло ґанку, сяде на приступочці й чекає на свою руду приятельку. А та стриб-стриб! — перескочить через паркан, побігає по травичці туди-сюди, покрутить хвостиком, а тоді вже до ґаночку тьоп-тьоп! — і підбіжить. Зиркне на Оленку раз, зиркне удруге, вхопить у рота горішок і мерщій до дупла! Сховає його там і знову до Оленки біжить. Так і бігає було, аж поки всі горішки в дупло перетягає, а тоді сяде на задні лапки біля ґаночку, останній горішок розгризе та й з'їсть. А після того ще й водички із плескатої мисочки своїм рожевим язичком похлепче. Ну, як киця!

І так та білочка звикла до Оленки, що одного разу навіть із самих Оленчиних рук горішок вихопила, та так швидко, що Оленка аж крикнула „ой"! А білочка стриб — і нема її, втекла.

І дуже гарненька була та білочка: руденька, пухнастенька, ще й китички на гострих вушках. А вже хвостик — що й казати! Оленка хотіла б і собі мати такого хвостика. І що тільки білочка тим хвостиком не виробляла. І закрутить його, і розпустить, і закриється ним... Мама казала Оленці, що білочка взимку тим хвостиком, як ковдрою, укривається.

Оленка дуже втішалася своєю приятелькою. Називала її Пестункою. Лише прикро було Оленці, що її котик Нявчик не злюбив білочку з першого ж разу. Як побачить де її, так і стрибне до неї. Що вже Оленка не казала Нявчикові, як не докоряла йому, а він все своє — стрибає на білочку, та й все. Довелось Оленці самій виходити годувати білочку, а котика в хаті замикати, поки білочка усіх горішків не позбирає до свого дупла.

Моя Пестуночко! — казала їй Оленка, — їж горішки, не бійся! . . . Котика тут немає, він тебе не займе. Їж, моя гарнюсінька, моя пухнастенька! Я тебе дуже-дуже люблю.

Мабуть, білочка також дуже любила Оленку, бо слухає було її, слухає, а потім розкриє рота й засичить тихенько „с-с-с!" та ще й скаже „кахках". Як курочка!

Та одного разу Пестунка наробила великого клопоту Оленчиній мамі, і не тільки клопоту, а й великої шкоди. А було то так.

Винесла Оленка одного дня своїх ляльок у садочок погуляти і не встигла дверей причинити, як Нявчик вискочив за нею вслід. Оленка дивиться — Пестунка вже на травичці перед ґаночком сидить, своїх горішків дожидає.

— Моя ж ти бідна! — гукнула Оленка. — Я й забула про тебе. Зараз винесу горішків, Пестуночко моя хороша!"

Посадила вона ляльок швиденько на ґаночку та в хату по горішки.

Але тільки двері відчинила — білочка шусть у неї під ногами. А котик за нею! Збили вони Оленку з ніг на самому порозі. Оленка в крик:

— Мамо-о! Нявчик Пестунку хапає!

Прибігла мама з кухні, нічого не розуміє. Бачить — Оленка на порозі лежить, плаче, Нявчик під вікном у хаті бігає, вгору заглядає та аж сичить нявкає: „С-ня — яв! сняв!" Поглянула мама вгору а там, над вікном, білочка за фіранку вчепилась, хвостика розпустила й униз на кота дивиться отакими очима.

— Ой, лишенько! — гукнула мама, ще й руками сплеснула.

Білочка злякалась та як стрибне з однієї фіранки на другу, та не попала, та тільки бух — просто на котика. Той з переляку „няв!" — та з хати в садок! Не знати, де й подівся. А білочка підскочила вгору на підвіконня, а звідти квіти — бух на підлогу! Горщечок тільки трісь! — і розбився, а земля з нього по всьому килимчику розсипалась.

Кинулась Оленка до вікна, хотіла білочку вхопити, а вона понад її голову стриб та на стіл, де вже мама обідати наготувала. Мама до столу... Та хіба вловиш таку прудку білочку, ще й злякану?! Забряжчали на столі тарілки, склянки, посипались на підлогу виделки, ложки . . .

Схопила мама Оленку за руку й потягла її геть із кімнати до кухні, ще й двері за собою зачинила.

— Не чіпай її! — каже до Оленки. — Може вона заспокоїться і сама вискочить у садок. А як будемо ловити, то вона нам у кімнаті все переб'є.

Нема чого робити, стала бідна Оленка біля дверей і прислухається, що то там у кімнаті її Пестунка виробляє. А там тільки брязь! бух! дзінь! — щось падає, щось бряжчить, дзенькає... А далі все раптом затихло. Поглянула Оленка на маму, а мама на Оленку.

— Мабуть, вона вже вискочила в садок, — каже мама. — Ану, відчини трохи двері! Та не злякай її!

Оленка потихеньку-потихеньку відхилила двері. Нічого не видно.

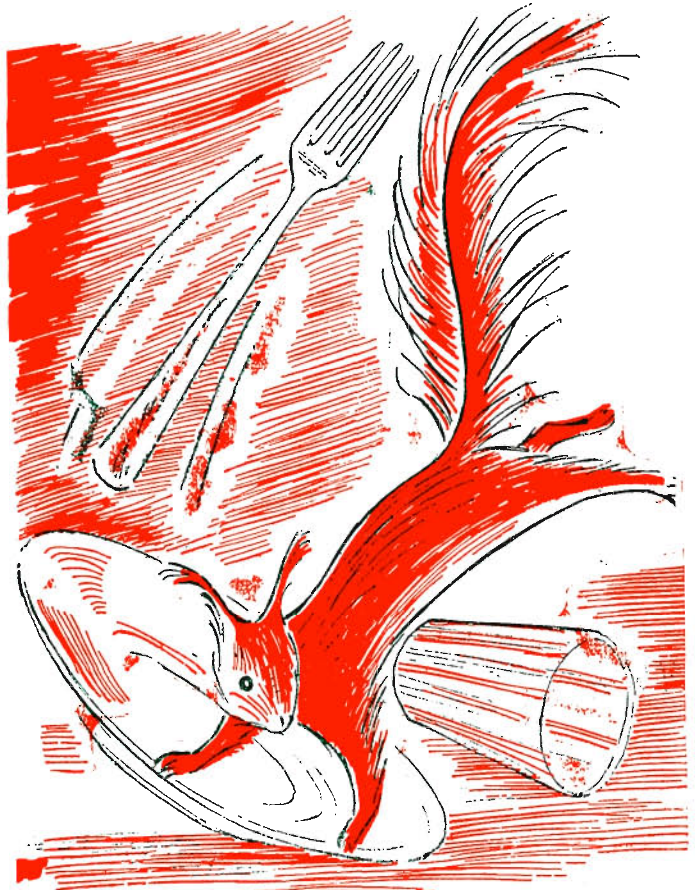
Просунула Оленка голову в кімнату — не чути білки. Тоді вона навшпиньки у кімнату зайшла й мало не крикнула: сидить Пестунка на Оленчиному стільчику і гризе яблуко. Та не просто гризе, до зерняток добирається. Побачила вона Оленку з мамою, кинула яблуко, та в двері, на ґанок! І пропала.

Глянула мама навколо, тільки головою похитала та тяжко зідхнула: під ногами черепки та земля із горщика з квітами; квіти поламані; під столом ложки, виделки, ножі, серветки, а на столі все перекудовчено, розкидано. У мисочці ні одного яблука не зосталося, усі білочка понадгризала й на підлогу покидала. Зажурилася й Оленка з того розгардіяшу, та найгірше з того, що білочка її нову книжечку „прочитала". Ні однісінької тобі сторіночки цілої не лишилося! Хотіла Оленка заплакати, так мама пальчиком посварилася:

— Ти сама винна. Нащо було з собою у садочок Нявчика брати?

— Я його не брала, мамо, він сам вискочив.

— А двері хто йому відчинив?

Опустила Оленка голову. Нема що їй казати, бо винна таки вона, не зачинила за собою дверей.

— Ну, отож! — каже мама. — А тепер нумо швидше прибирати, бо тато зараз обідати прийде.

Довелося Оленці по підлозі повзати, виделки, ложки, черепки та гризені яблука збирати.

Ну, а білочка після того боялася довго до ґаночку підходити і на котика так сердилась, що аж захлиналася, лаяла його з вершечка свого дуба: „Ках-ках! Ках-ках! Ках-ках!"

А Нявчик тільки подивиться угору, позіхне й відійде кудись геть у куточок. Не чіпає він тепер білочки ніколи, бо дуже тоді налякався, як вона з вікна на нього впала. Цур їй!

ПОЧАЇВСЬКА ЛАВРА

На княжий Київ впало люте горе: орда татарська, мов бурхливе море, кругом горби й долини залила, престольний город щільно облягла. Ударив ворог на вали, на брами, стріляє з луків, блискає шаблями, б'ють тарани, тріщать камінні стіни...

Рятуйтеся, кияни, від руїни!

Гей, хто не знає мужности киян! Не страшно їм ні смерти, ані ран. Боролись сміло, та не стало сили... Татари Київ знищили, спалили. Хто від шабель татарських не загинув, той рятувався в ту страшну годину, тікав із міста в ліс чи над ріку, ховався в очереті, в тернику.

Одної ночі в ті часи тривожні із міста вийшли три ченці побожні, монахи три у рясах, клобуках, із вервицями довгими в руках. З монастиря Печерського, мов тіні, прокралися крізь Києва руїни, пішли на захід у ліси безкраї і там спинились, де тепер Почаїв.

Розглянулись: довкола ліс, пустеля, і кручею нависла сіра скеля, пташки щебечуть, мирно грають бджілки і здаля чути голосок сопілки. Шумлять дерева, пахнуть квіти, трави...

І вийшла Мати, серед неба стала, турецькі кулі чудом завертала...

Ілюстрація П. Андрусева

— Яке ж це місце миле і ласкаве! — ченці сказали. — Тут би поселитись, спасати душу, Богові молитись. У скелі цій збудуємо оселю!

Не день, не два лупали сіру скелю, аж викули у ній собі кімнати, щоб мали де молитися і спати. В домівці темній, у печері тій молились Богу й Діві Пресвятій.

Одного разу пастушки-хлоп'ята на тій галяві пасли овечата. І враз, мов зірка, ясна, промениста, на скелі їм з'явилася Пречиста. Сліпучий блиск осяяв сірі скелі, крислаті буки і дуби дебелі. Весь ліс, і горб, і небо понад ними — все спалахами блиснуло ясними. Злякались дуже пастушки малі, попадали обличчям до землі, та вже за мить, піднявши звільна вії, хлоп'ята не побачили Марії, лише на скелі, мов рожевий квіт, її стопи малий лишився слід.

— Це чудо, диво! — крикнули хлоп'ята. — Отут була на скелі Божа Мати, немов жива, стояла перед нами, благословляла цілий світ руками!

І цілували пастушки в пустелі стопи святої свіжий слід на скелі. І рознеслася чутка по краю про чудо біля скелі у гаю. Побожні люди у пустелі дикій побудували монастир великий, і в тій святині Діва Пресвята царює в славі довгі вже літа. А камінь той, що в нім стопа відбита, як пам'ятка свята і знаменита, вмурований у церкві, у престолі, з-під каменя вода сльозить поволі.

Перед Пречистої іконою святою творились чуда довгою чергою.

Раз під Почаїв турки підійшли, мов чорна хмара, брами облягли, на монастир летять залізні кулі. Ченці й народ в монастирі замкнулись, до оборони їм людей замало, за день, за два уже харчів не стало, немає куль і зброї теж нема. Надходить смерть холодна і німа! . .

— Загинемо! . . .

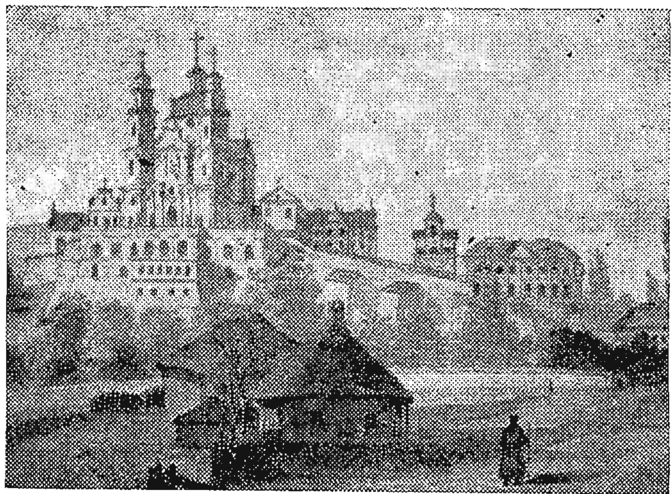
Та ні, бо ще надія на Божу поміч людям серце гріє. Увесь народ зі щирими сльозами, немов ті діти до своєї мами, піднявши руки, щиро став благати:

— Рятуй, рятуй нас, о, Пречиста Мати!

І вийшла Мати, серед неба стала, турецькі кулі чудом завертала. І кулі, повертаючись назад, у стан турецький падали, мов град. Злякались турки, припинили бій і подались у край далекий свій. А Україна на коліна впала, ще більш Пречисту Діву прославляла і прославляти доти Діву буде, доки там будуть українські люди.

З горбів зелених в далеч споглядає іздавна славний чудами Почаїв, а в нім Пречиста Діва на іконі над Україну підійма долоні.

М. Маморський

Почаївська Лавра — Малюнок Т. Шевченка

таран або порок — воєнна машина, в давнину нею розбивали міські мури й укріплення.

Почаїв — містечко в Україні, на кордоні Волині та Галичини, славиться монастирем з чудотворною іконою Богородиці.

знаменитий — славний, відомий, видатний.

ЧУДНИЙ СОН

Ілюстрація Е. Козака

Приснився Галі сон:
Прийшов до неї слон,
Злегенька уклонився
І на стільці розсівся.
Схопилася Галюся:
„Ой, я слона боюся!
Бо він такий страшний,
Великий і чудний!
Усе їсть, що попало,
А ще йому й замало.
З'їв хліб мій, кашу, борщик
Тарілку, ложку, горщик
І книжку з образками,
І ліжечко з ляльками,
Й мене він з'їсти хоче! . .
Розкрила Галя очі . . .
Пропав відразу слон —
Бо то був тільки сон.

К. Перелісна

О. Лятуринська

Ілюстрації *Е. Козака*

БАЙ-КАЗКА

(Закінчення)

Зима серед ночі почувши страшний гуркіт льодолому, вискакує з-під перин, хутчій біжить на вежу, і з жахом бачить, що на річках і ставках рушила крига, котить сплавом униз; брила наскакує одна на другу і торощиться на шматки; виром кипить вода і заливає береги. Сніг навколо почорнів. А крижані стовпи її палат хитаються під вітром. Мережані верхи теремів от-от упадуть їй на голову. Вже й чує тупіт білана.

Зима пугачем злітає з вежі і перекидається в сарну й щодуху біжить, куди очі бачать; одним скоком перескакує через балки та яруги. Ярило за нею! Підганяє коня, натягає лука і пускає стрілу за стрілою. Але стріла не бере Відьми.

Озирнувшись на бігу, Зима бачить, що їй не втекти, не сховатися в пущі. Вмить обертається, перекинувшись у зміїще з сімома головами, і з кожної пащі пашить вогнем.

Ярило з конем наскакує то з одного боку, то з другого.. Вже й білан обсмалив собі гриву. Як не розгнівається Ярило, як не затне мечем, — то й зразу трьох голів нема. Як не підскочить знов, як не вдарить, аж земля загуде, — вже й по головах. Зирк! — а по зміїщеві й признаки нема: щез з-перед очей, мов і не був ніколи.

Ярило, випроставшись і нап'явшись у стременах, звитяжно трубить тур'їм рогом перемогу. (Бай-казка каже, то тур'їм рогом, то „листовою трембітою"). Ярило виймає золоті ключі, відмикає неба, випускає росу — дівоцькую красу.

А щойно він затрубів, а щойно спала перша роса, — тут уже й вискочив підсніжок, так, як був, як лежав у маминій колисці в білій льолі. А за ним уже й повискакували з-під торішнього листя скороліски і здивовано відкрили сині очиці.

Турій ріг чи то листову трембіту почула і Яр-Весна. Гляне на білий підсніжок, на сині скороліски, на зелену травичку, що й собі пнеться вгору — і вже чує серцем і вже знає, що це Ярило їй стеле килими.

Ярило, виславши наперед свого гридня — Легота з листом — привітанням до царівни, — вже й сам тут. Уклонився красно, пригорнув міцно, поцілував в уста. Взяв її, вбрану у вишивану сорочку, з вінком на голові, в стрічках, з розплетеними косами, за ручку і повів килимами у Царство Весни.

Яр-Весна щаслива. Яр-Весна сміється дзвінко. То підводить личко до Ярила, то до Сонечка, то схиляє до квітки.

На радощах Яр-Весна дарує дівчатам вінки і кольорові стрічки, а парубкам — по красній писанці.

Дівчата весело і пливко виводять „ягілки"-короводи чи „божі кола" на почесть Яр-Весни і бога-Сонечка, співаючи дівочої веснянки:

„Сонечку, Сонечку,
  уставай!
Ярну Весну-дівоньку
розбуджай!
Хай встає, косичиться —
  у кіски,
розливає росоньку
  на квітки!
Ми ж отую росоньку
  із черемх,
ой, Яр-Весно, ручками
  тай зберем!
Ми ж отую росоньку,
  як даси,
зберемо на личенько
  для краси!...
Сонечку, Сонечку,
  уставай!
Красну Весну-дівоньку
  розбуджай!"

А ще вночі парубки палили величезні кострища, щоб бог-Сонечко кинув з неба до полум'я золоту іскру і так заповів багатий врожай і добробут, і щоб він, уставши ранком, усміхнувся до всіх.

Для тих кострищ парубки цілий тиждень стягали стовбури дерев, гілляччя, старі борони і що

тільки не папало під руку. Ніхто й не боронив, ніхто й не шкодував нічого.

Видобувши тертям гілляки об гілляку „живий вогонь", четверо парубків із чотирьох боків одноразово підпалили кострище і так чудно і врочисто співали парубоцької веснянки:

Заспів:
„Ой, ти, Сонце праведне,
засвіти, засвіти!"

Хор:
„Землю-Матінку пригорни, пригорни!"

Заспів:
„Ой, ти, Сонце, яснеє,
припекни, припекни!"

Хор:
„Землю-Матінку розжагни, розжагни!"

Заспів:
„Ой, ти, Сонце краснеє,
золоти, золоти!"

Хор:
„Ярну Весну заквіти, заквіти!"

Потім пускали з горба „Криве колесо", ніби круг сонця, обгорнувши грубезно соломою дерев'яне колесо і підпаливши його. Тоді весело співали іншу веснянку:

Один парубок (ніби всі):
„Криве колесо, куди котишся?"

Усі парубки (ніби сонце):
— „Я котюся на здибай по пшеничний коровай,
парубкам по писанки, а дівчатам по вінки!"

Один парубок (ніби всі):
„Криве колесо, куди котишся?"

Усі парубки (ніби сонце):
— „Таж перевертом, котьки, я котюсь навпередки
на пудьки, таж на пудьки, щоб тікали в яр дідьки!"

Один парубок (ніби всі):
„Криве колесо, пощо котишся?"

Усі парубки (ніби сонце):
— „Щоб тікали навпражки, позбивали вщент ріжки,
щоб тікали світу край на галай, галай-балай!"

І вранці бог-Сонечко сміявся на цілу губу. І не забув уночі пустити до кострищ золоту іскру.

Матінка-Земля дихала підсніжком, теплим від печі і пшеничним короваєм. Уже й роважала, чи вистачить короваю, щоб можна було наділити ним увесь свій численний рід, і щоб часом не обминути когось.

Грали дзвони... чи то тільки так здавалось?

Це був Великий День, Великдень, і все мало радіти.

Випало б усе чудесно, якби... якби не мертвий жайворонок під межею!

Але того дня, коли бог-Сонечко всміхався до всіх, багато жайворонків злітало то вгору до неба, то вниз над поле і співало, і співало! — Не можна було пізнати: чи був між ними і наш жайворонок? Уже й не можна було розібрати, кому саме ті приспівочки: чи Яр-Весні, чи Сонечкові, чи Єдиному, Хто стояв над Сонечком і над усім?

Одначе і бог-Сонечко і Бог-Єдиний — високо в небі, й може не змогли добачити бідного жайворонка під межею, хоч бог-Сонечко і щедро кидав на поле і всюди щире золото промінів і життєдайну силу.

Але й того дня, напевно, ходив по полю Хтось, ще Незнаний, Хто поки був тільки Мрією людей і тільки Задумом Єдиного. Та хай лише як Задум, та хай лише як Мрія, Він таки конче мусів ходити в тій ясіні по полю і не міг обійти мертвого жайворонка, не міг не доторкнутися до нього, не міг не оживити, вдихнувши свій дих. Адже Він — Найдобріший. Адже Він — Вічне Життя. Він — Воскреслий Христос.

М. Дмитренко Ілюстрація *В. Залуцького*

МИХАЙЛИК

IV

Зоряної ночі Михайлик разом із друзями з стежі приєднується до бойової групи, що йде на засідку. Партизани йдуть гусаком ровами обабіч шляху. На овиді займаються то одна, то дві, то три червоні зірки, що ростуть, ростуть і врешті викочуються на шлях яскравими рефлекторами авт. Партизани спокійно спостерігають їх, і, коли вони вже зовсім близько, залягають у придорожнє жито. Жито ще низеньке, і Михайликові здається, що з дороги видно його спину. Але він бачить , що інші партизани лежать так само, і заспокоюється. Авта проїжджають. Большевики не зауважили повстанців. Група йде далі. Ось і місце засідки. Одні залягли під містком, другі — недалеко в рідких кущах. Михайлик теж лежить на животі, але втриматись йому в тім положенні важко. Як воно буде? І коли воно буде нарешті?

Вже багато авт перепустили повстанці, перепустили якийсь большевицький відділ і дядька якогось, що, запізнений, у страху спішно потарахкотів порожнім возом. Повстанці знають, кого їм треба! Вони ждуть на валку авт, що має вертатись із великої облави на півдні району. З валкою буде штаб . . .

Ось на овиді випливає, як нанизані на довгий шнурок світляні коралі, довга валка авт. У Михайлика стукнуло серце. Певно, ці! Рядами пробіг шепіт: „Увага! Чекати на знак!"

Валка звільна посувається. Продудніло перше велике авто. Тихенько. Дуднить друге, третє, п'ятнадцяте, сімнадцяте . . . Ніби кінець. Михайлика огортає розчарування. Чому не було знаку? Невже нічого, взагалі нічого не буде?

Ззаду суне ще пара світел. Знову шепіт: „Увага!"

Дорогою колишеться перше блискуче, низеньке авто. За ним тихенько підлазить друге.

Один дзвінкий постріл з пістоля — і майже одночасно затріскотіли скорострілн й автомати. Авто обкрутилось і взялося полум'ям. У нього вдарило друге авто. Третє, посковзнувшись на задніх колесах, звільна пристало. Михайлик бачить товстуна з блискучою, лисою головою. Це — капітан. Він намагається вискочити з авта. Михайлик, не думаючи, пускає на нього серію з автомата . . .

Хтось сіпнув Михайлика за рукав:

— Швидко! Відступаємо! Большевики вертаються!

Михайлик побіг. На узліссі, де була збірка, Михайлик, притулившись до грубої сосни, бачить, як із авт, що вернулись, висипались, як мурашки, большевики. Вони кричали, пускали вгору ракети, метушились. На дорозі догоряли дві автомашини.

Партизани швидко подалися в ліс. У темряві Михайлик розхиляв руками невидне галуззя, що лізло в очі, дряпало, чіплялося за шапку, ковнір, рукави. Щоб не загубитись, він мусів пильно слідкувати за своїм попередником, що весь час зникав йому з очей.

За кілька днів під табір відділу прийшли з села дівчата з обідом і оповідали про урочистий похорон у районному центрі чотирнадцятьох офіцерів штабу НКВД — жертв партизанської засідки.

⁂

У трудах, невигодах і пригодах провели партизани літо.

В очі заглядала слизька, холодна осінь з ночами понурими, довгими-предовгими. Всі ці ночі мусів Михайлик маршувати; відділ якраз перебував у довгому поході-рейді. Раз, доволікшися перед світанком після сльотної темної ночі на якусь лісову поляну, відділ дістав наказ стати постоєм. Докраю виснажені стрільці падали, де хто стояв, у поспіху загортаючись в коци й непромокальні плахти. Тільки стійкові вартували. Бровко примістився в головах Михайлика, який скулився і заліз під пахву грубого дядька Андрія. Бровко сумно моргав своїми темними бровами і порскав від набридлого дощу. Все ж таки він уперто виконував свій обов'язок вартового.

Стійка змінилася.

За годину прибігли задихані дозорці сповістити, що наближається група большевиків. Наші стрільці вмить були готові.

Поміж рядами ходив командир. Його рівний, рішучий, гострий, хоч і притишений, голос вникав у кожний куток душі партизанів. Командир усе знає, все передбачає, немов уже зразу дає перемогу. Не може бути невдачі, не може бути безнадії, коли твій командир говорить і дає накази!

Михайлик лежав біля дядька Андрія. Вони обидва з насупленими бровами прислухались до щораз ближчого тріскоту. Михайлик уже раз навіть бачив, як між рідкими деревами майнули сірі миршаві фігурки. Михайлик досі, поза засідкою на капітана, не був у великому, справжньому бою. Михайлик знав, що призначенням партизана є битись, і що великий, страшний бій прийде колись. Він чекав на цей момент всією душею, чекав і боявся. Боявся за себе: яким він буде тоді під градом куль, чи дасть собі раду в тому всьому, і був непевний. Він же тільки малий Михайлик.

Нарешті тепер мало це статися! І хоч Михайлик дуже насуплюється, його серденько тривожно тріпочеться, а по обличчю пробігає час від часу багрова хвиля.

Михайлик пам'ятає тільки першу сальву. Поблизу було тихо. Весь відділ заліг, затаївши віддих, а большевики з голосним тріском підходили все ближче й ближче. Їх підпускали на найближчу віддаль. Михайлик уже зовсім добре бачив двох, що йшли навпроти в сірих „рубашках" з наставленими автоматами. Михайлик увесь дрижав; йому вже навіть здавалося, що щось трапилося, що хтось забувся і, большевики прийдуть аж до них.

Раптом гримнула повстанська сальва. Михайлик бачив, що большевики розскочилися й позникали, забігаючи за дерева й залягаючи. Михайликові лящало в ухах від пострілів і криків „слава" — „ура". Михайлик гукав „слава" так, щоб лише цей оклик було чути. Йому дуже хотілося чути це слово — воно саме, мов перемога.

Хтось гукає: — Ґранати!

Михайлик кидає свою ґранату і гукає до інших: — Ґранатами, ґранатами їх!

Косить високий Іванко-кулеметник. Ідуть большевики. Іванко чекає, а потім як сипне — покотом лягають вони один по одному, як лягають по черзі хвилі жита під вітром. Але і в Іванка тече кров з грудей... Що сталося Іванкові? Він похилився, ліг на свого кулемета, большевики кричать, большевики біжать ближче й ближче... Михайлик схоплюється, він нетерпеливим рухом відсуває Іванка і кладе руку на замок кулемета. Він сам кулеметник... Бити їх, бити!

Спорожніло поле бою.

По шаленій партизанській гульні скрізь валяються тіла поляглих, залишена зброя — земля ранена, стоптана... не знаєш, де болото, а де кров. Побойовище наше! . .

(Продовження буде)

Дозорець — вартовий. Сальва — збірний постріл з багатьох рушниць чи іншої пальної зброї.

ДОПИТЛИВИЙ ЮРЧИК

**Білобрисий хлопчик Юрчик
Неспокійний, наче в'юнчик,
Він допитлива дитина, —
Тільки но почнеться днина,
Він питає маму й тата:
— А чи має ноги хата?**

— Ні, хати не мають ніг!

— Ну, а де береться сніг?

**— Сніг, синочку, є із пари,
Як вона збереться в хмари,
То іде уліті дощик
Ніби там розбився горщик,
А зимою ті краплинки
Вже замерзлі є сніжинки.**

**— Татку, татку! Глянь на хатку!
Бачиш он чорненьку хмарку?**

— То не хмарка! То є дим!

Що ж то сталося із ним?

**— Дим розплився у повітрі
І розвіявся на вітрі...**

— Ну, вже годі! — каже мати.

— Я ще хочу поспитати!..

— Ні, синочку! Йди гуляти!

**— Мамо! Це таке, що ну!..
Де я є, коли засну?**

**Що синочкові сказати?
Тут уже, звичайно, мати
Не могла сховать усмішку:
— Ну, як спиш, то ти — у ліжку!**

М. Щербак

Ілюстрація М. Дмитренка

Подружила киця з песиком,
І було їм гарно-весело,
Наче рідна сестра з братіком,
Вкупці йшли вони гулятоньки.

Уганялися за мухами,
За жучками і вертухами
І цю здобич в двір приносили
Для качок для жовтоносеньких.

— Ках-ках-ках! — кректали качечки, —
Ми без киці і собачечки
Так досхочу не наїлись би,
Все поживою журились би.

Час минав — від злої осени,
Від зими сивоволосої
Не лишилося і пам'яті,
Знов весна взялася сяяти.

Народились в киці котики,
Пухнатенькі два воркотики,
Посміхнулися господарі:
„Хай живуть собі під сходами!"

Котенята підросли, та ось
Раз важке їм горе трапилось:
У капкан вони попалися
І сльозами обливалися.

Як почула киця стогони,
Пострибала за безрогими:
„Ой, безрогенькі подруженьки,
У вас зуби гострі, дуженькі,

Розгризіть капкана клятого,
Чи ж хтось ставив для котят його?"
Та безрогі відмахнулися:
„Клич когось на поміч з вулиці!"

Що робити їй? Не бачила
Ані песика, ні качура,
Все з двора кудись повіялось,
Лиш індик ніс хвіст, як віяло.

„Ой, індику, ой, індиченьку,
Котеняток покалічено,
Погукай, щоб всі зібралися,
Рятували, не цуралися!"

Бо ж приносила й індикові
Киця жменями великими
Сарану, жучню з вертухами,
Що вганяються за мухами.

І індик, пройшовшись колесом,
Закричав могутнім голосом:
„Бур-бур-бур! Збирайсь, громадонько,
Бо не дам собі я радоньки!"

Швидко бігла качка з озера;
Полювать між верболозами
Кинув песик, кицин приятель —
Почали всі разом діяти.

Лемент. Гавкіт. Дике кахкання.
Збіглась челядь перелякана,
Врятували малих котиків
Від капканячого дотику.

Киця діток заспокоює,
Лапки зранені загоює,
І радіє птаство з песиком —
У дворі знов стане весело.

Іван Евентуальний

К а п к а н — лапка, пастка. В е р т у х а — вертун, дзиґа, бабка, болотянка, у Західній Україні також водяна панянка, або водяна русалка; це — велика, різнокольорова, надзвичайно рухлива водяна комаха з чотирма прозорими крильцями й дуже великими очима. Англійська назва — dragon-fly.

ЛЯЛЬЧИНІ ЧЕРЕВИЧКИ

Ілюстрація А. Климка

Сонна лялька, ростом невеличка,
Загубила вчора черевички.

А сьогодні ходить, бідна, плаче,
Всіх питає: — Може хто їх бачив?

Обізвалась мишка-зубожатка,
Та, що в неї під копою хатка:

— Знаю, — каже, — бачила я вчора,
Як несла їх киця з твого двору.

Обізвалась жабка-скрекотушка,
Та, що ловить біля ставу мушки:

— Бачила, — проскрекотіла нишком, —
З двору їх несла учора мишка.

Обізвалась вивірка з-за хати,
Розпустивши хвостик свій пухнатий:

— Бачила я, їх несла у лапках
Десь до ставу скрекотушка-жабка.

Аж нарешті каже їй лисичка:
— Знаю я одна, де черевички.

То неправду кажуть зубожатка,
Вивірка і скрекотушка-жабка.

Ти не муч свої даремно ніжки,
Йди у хату і заглянь під ліжко.

Там свої забула черевички,
Як ішла у гості до лисички.

Лялю, знай, розважно треба жити —
Брехунцям не дайся обдурити!

В. Дубина

1. ЩО ЦЕ?

а.

Жовта сукня, сама ж біла,
Ще й зелені коси;
Як розріжеш її тіло —
Завертить у носі.
Отака вона красуля,
А зовуть її . . . . .

Є. Яворівський

б.

Дивну бачив я хатину:
Ні дверей, ні вікон, тільки білі стіни.
Щоб дитині вийти з хати,
Треба стіни ті ламати.

***

2. ЗАГАДКОВА КАРТОЧКА

КОРНИЛО ОДАЛЬ

Переставте букви в цій карточці так, щоб скласти ім'я славного володаря України.

***

3. ЯКІ СЛОВА?

Подаємо чотири слова:

КВІТ . . . . **ЛИС . . . .**
КОЛО . . . . **ВІН . . . .**

Добавте, замість крапок, відповідні букви і створіть нові чотири здрібнілі слова.

***

4. ХТО Я?

Як лиш гляне сонце з неба,
Я стою вже коло тебе.
Я висока і тонка,
І широка, і низька,
Я до школи і зо школи
Йду і швидко і поволі,
Бігаю, сідаю, скачу,
І ловлю з тобою м'ячик,
Їжджу разом на ровері,
Пишу букви на папері,
Я з тобою і читаю,
Але часом я — зникаю . . .
Ну, чи знаєш, хто це я
І яке моє ім'я?

Б. Д.

***

КОНКУРС І ЛЬОСУВАННЯ НАГОРОД за добре розв'язання загадок відбудеться в половині червня, а вислід буде проголошений у числі „Веселки" за липень ц. р. Хто хоче взяти участь у конкурсі й льосуванні нагород, мусить прислати розв'язки загадок, вміщених у числах „Веселки" за квітень, травень і червень ц. р. Останній реченець надіслання розгадок — 15 червня ц. р.

THE LITTLE HEN AND THE RASCAL POLECAT

An old Ukrainian folk tale

Illustration by *B. Stebelsky*

Once upon a time there lived an Old Man and an Old Woman. In their neighborhood lived a Polecat who stole their Chicks. One night he carried away the Mother Hen.

So the Old Man said:

— I think I'll go and punish that Rascal.

And off he went.

He walked and he walked and he came upon a Pumpkin-Peel lying on the road.

— Grandfather, oh Grandfather, where are you going?

— That rascal Polecat stole our Hen,
I want to get it back again.

— I'll go with you, — said the Pumpkin-Peel.

So the two of them walked and walked till they came upon a Whip lying on the road.

— Grandfather, oh Grandfather, where are you going? — asked the Whip.

— That rascal Polecat stole our Hen,
I want to get it back again.

— I'll go with you, — said the Whip.

So the three of them walked and walked till they came upon a Stick lying on the road.

— Grandfather, oh Grandfather, where are you going? — asked the Stick.

— That rascal Polecat stole our Hen,
I want to get it back again.

— I'll go with you, — said the Stick and so they went on.

So the four of them walked and walked till they came upon an Acorn lying on the road.

— Grandfather, oh Grandfather, where are you going?

— That rascal Polecat stole our Hen,
I want to get it back again.

— I'll go with you, — said the Acorn.

So the five of them walked and walked till they came upon a Crab crawling along.

— Grandfather, oh Grandfather, where are you going? — asked the Crab.

— That rascal Polecat stole our Hen,
I want to get it back again.

— I'll go with you, — said the Crab.

So the six of them went on together and they saw a Cock running toward them.

— Grandfather, oh Grandfather, where are you going? — asked the Cock.

— That rascal Polecat stole our Hen,
I want to get it back again.

So the seven of them went on together and they came to the Polecat's hut. They looked in through the window but the Polecat was nowhere to be seen. So they went into the hut and hid there. The Acorn climbed into the oven, the Pumpkin-Peel lay down on the doorstep and the Whip under it, the Stick got up on the raised hearth, the Crab jumped into a tub, the Cock flew up on a perch and the Old Man climbed up on the stove.

By and by the Polecat ran in and the Acorn, all hot and steaming, sang out from the oven:

Polecat, Polecat, be on guard,
We will thrash you very hard.
So before I count to ten,
Free the Chickens and the Hen.

— What is it? — cried the Polecat. But the Acorn went on singing and cracking in the hot oven.

The Polecat was very frightened and he rushed to the tub, but the Crab nipped him in the leg. He tried to climb up on the perch, but the Cock pecked him in the head. He ran to the doorstep, but he slipped on the Pumpkin-Peel. He fell and was tangled up in the Whip. Then the Stick jumped down from the hearth and began to thrash him very hard — whack! whack!

And as for the Old Man, he took the Mother Hen and the Baby Chicks and went his way in peace.

THE KOZAKS

In the time of the Great Princes, Ukraine was a mighty country respected by all cultured nations. Ukrainian princesses married foreign kings. The most famous of these were two daughters of Yaroslav the Wise—Anne and Elizabeth; the former married the king of France and the latter a king of Norway.

In the 13th century a great disaster befell Ukraine—

the Mongols. They came from the Far East in great hordes, burned and destroyed the beautiful and rich Ukrainian cities and the small villages, killed the brave men who resisted, and enslaved small children and women. The strongest resistance against the Tartars was made by the Ukrainian king Danylo, who fought them nearly all his life and saved Western Europe from being overrun and ruined by these barbarians.

For centuries the bodies of brave Ukrainian men formed a barrier that the wild Tartars could not penetrate to ruin Western Europe.

Dmytro Bayda-Vyshnevetsky

But in the 14th century a new Order of Knights was formed in Ukraine. These knights came from all groups of society, from duke to poorest villager. But they all had one purpose: to defend Ukraine from the Tartars and the Turks, to fight them in the wild steppes, on the sea, and to conquer their strongholds and free thousands of slaves.

These knights were greatly feared and respected by the Tartars themselves, who called the knights 'Kozaks"—meaning "the brave young men." That name remained with the knights and they began to call themselves the same.

At first they fought the Tartars in small groups. But in 1452 a brave young Ukrainian duke, Dmytro Bayda-Vyshnevetsky, organized a great Kozak army and founded on the river Dnipro a Kozak fortress named the "Sitch."

From that time on every Ukrainian boy dreamt of living in the Sitch, which was for men only, and of becoming a Kozak-knight.

The duke Bayda-Vyshnevetsky was the first *hetman* of the Kozaks—the commander-in-chief of the Ukrainian Army.

There is a ballad about Bayda (as he was called by the Kozaks). When Bayda was in Turkey the Turkish Sultan proposed that Bayda marry the Sultan's daughter and become a Turkish Prince. Bayda laughed with scorn, so the Sultan ordered him to be hanged on a hook by the rib in a public place, to die a slow martyr's death. While Bayda was hanging there in great pain, the Sultan came to him and said:

"What do your eyes behold, my brave Bayda?"

And Bayda replied:

"My eyes behold three green oaks
And on these oaks three white doves.
Give me a bow,
And I'll kill you a dove.

Greatly surprised that a dying man should want to show his shooting skill, the Sultan gave Bayda a bow and three arrows. But Bayda did not kill doves. He killed the Sultan, his wife and daughter instead. Such was the first Ukrainian Kozaks' *hetman*—the founder of the famous Sitch.

ВЧИМОСЯ ПО-УКРАЇНСЬКИ

ЛЕКЦІЯ ШОСТА

СЛОВНИК:

червень	– cherven'	– June
косять	– kosyat'	– they mow
сіно	– seeno	– the hay
коса	– kosah	– the scythe
достигають	– dostyhayut'	– they ripen
черешні	– chereshnee	– cherries
вишні	– vyshnee	– sour cherries
ліс	– lees	– the forest
по лісах	– po leessakh	– in the woods
суниці	– soonytsi	– wild strawberries
коли	– koly	– when
збирають	– zbyrayoot'	– pick
дуже люблять	– doozhe lublyat'	– like very much
мають	– mayoot'	– they have
пісні	– peesnee	– songs
кожна	– kozhna	– each one
пора року	– pora rokooh	– the season of the year
окремі	– okremee	– separate, special
весілля	– veseelya	– the wedding party
хрестини	– khrestyny	– the christening
жнива	– zhnyvah	– the harvest
народні	– narodnee	– national, folk
також	– takozh	– also

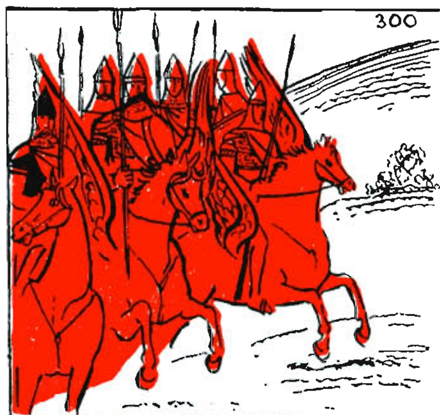
У місяці червні в Україні косять сіно. Колись косарі косили сіно косами і співали. В червні достигають черешні і вишні, а по лісах суниці. Коли дівчата збирають суниці, вони співають. Українці дуже люблять співати і мають пісні на кожну пору року. Є також окремі пісні на весілля, хрестини і жнива.

Сценарій і текст: Р. ЗАВАДОВИЧ
Story by R. ZAWADOWYCH

Ілюстрації: П. ХОЛОДНИЙ
Illustrations by: P. CHOLODNY

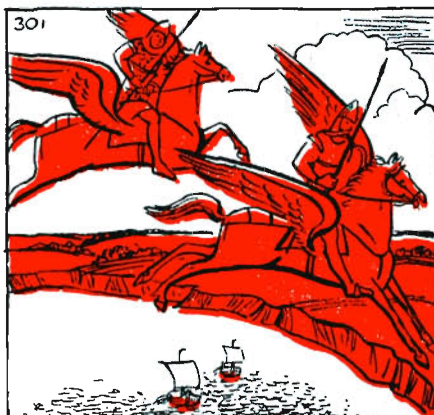
БОГУТА-БАГАТИР — ІСТОРИЧНА КАЗКА
UKRAINIAN TALE — BOHUTA THE HERO

XIV РОЗДІЛ: БАГАТИРІ
CHAPTER XIV: THE HEROES

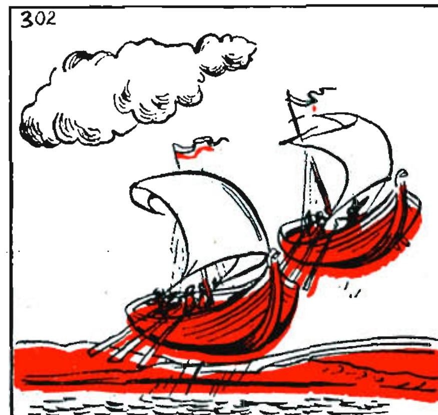
І поїхали багатирі рідний край від татарів обороняти.

The heroes rode off to defend their native land against Tatar attack.

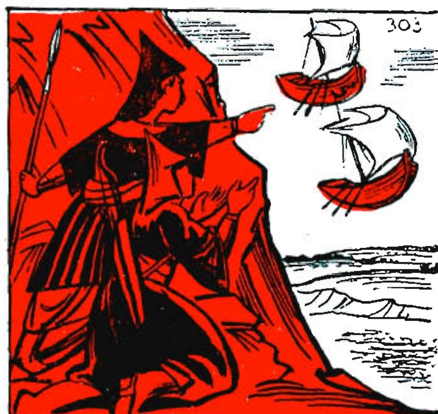
Один стрибок — і крилаті коні перенесли своїх лицарів на острів Хортицю.

One leap — and the winged horses deposited their knights on the island of Khortytsya.

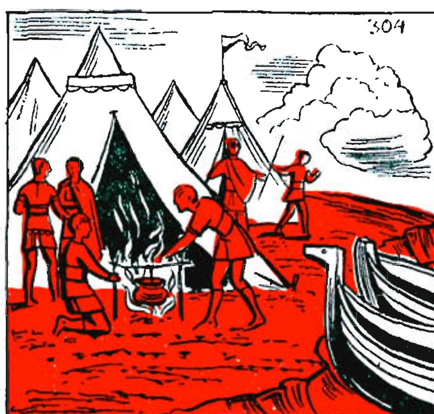
Крила зняли такий буйний вихор, що байдаки з вітрилами підлетіли в повітря.

Their wings stirred up such a wild hurricane that the sail-boats flew into the air.

Злякалися татарські підглядачі: — Лихо, у них є й летючі кораблі!

The Tatar spies were frightened: "Mischief, they've even got flying ships!"

Усіма шляхами зійшлися на Хортицю князі з військом.

From all directions the princes assembled with their armies at Khortytsya.

І промовив Святогор до Мстислава: „Великий княже, багатирі готові до бою!"

Svyatohor addressed Mstyslav: "O great prince, the heroes are ready for battle!"

(Кінець XIV розділу)
(End of Chapter XIV)